מסורת הש"ס

א) לקמן עז: עי' ירוש' תרומות פ"ה ה"א, ב) [לעיל לד: יומא סג: מנחות נט: תמורה ו:], ג) לקמן עז: פ., ד) תוספ' דתרומות פ"ה הי"א, ה) לעיל דף עב:

◆

מוסף רש"י

אפילו דם בכוס. ומת המשתלח, לא נדחה הדם אלא מביא שעיר אחר ומזווג להדם וכשר הדם למתנותיו וזה ישתלח, ולשון אפילו דנקט משום דשלשה מחלוקות בדבר, איכא למ"ד אפילו בעלי חיים נדחים דקתני ואם משהגריל מת אחד מהן יביא שנים ויגריל עליהם כבתחילה והנשאר ידחה, ואיכא למ"ד מביא חבירו שלא בהגרלה, דבעלי חיים אין נדחין והגרלה לא מעכבא, אבל דם בכוס ומת המשתלח ישפך הדם, דשחוטין נדחין ואין חוזרין ונראין, ואתא חנן המצרי למימר אפילו דם בכוס מזווג לו אחר (לעיל לד:) **אלא שנים שנים.** זוג זוג יקריבם, דאיכא למימר מיגו דהאי לאו דאיסורא הוא, האי נמי לאו איסורא הוא ואיסורא אזיל ליה בההוא דקרב קודם שנמלך, אבל אחד אחד דליכא מיגו לא (לקמן עז:):

◆

שינויי נוסחאות

א] תיבות אמר רב ליתא בד"ו [ולפי"ז תיקן בשמכ"י לקמן א"ל רבה דאמר כו']. אבל בכתה"י איתא, וכ"ה בתה"ב ב"ד ש"ב ובפרי"ד: ב] הך דמית דאיסורא מית כצ"ל (ש"מ): ג] איני והא אמר כצ"ל (ש"מ): ד] אנא נמי תרתי תרתי קאמינא כצ"ל (*שמכ"י). ועי' ח"ג לשיטת הרמב"ם בפי' המשנה יש לגרוס תרתי פעם א' בלבד: ה] נ"א אמר רב יהודה אמר רב (*ש"מ וכ"ה בתה"ב שם): ו] אלא אימא פירשו כצ"ל (שם): ז] ס"א עד סוף כל הדורות (ש"מ): ח] מתיבת כיצד עד תנאי, נמחק וכ"ב בתה"ב ל"ג וכן ברמב"ם ובשאר פוסקים (הג' הגר"א). [ונר' דיש ט"ס בדברי הגר"א, דבתה"ב גרים ליה בהדיא עיי"ש, וכ"כ בבאור הגר"א סי' ק"י אות י"]: ט] ס"א כולן מותרין (ש"מ): י] תיבת ומריבוא נמחק, וכ"ב בתה"ב ל"ג לה ובזה א"ל מה שדחק תוד"ה פירש ורש"י (הג' הגר"א). ועי' ביאור הגר"א יו"ד סי' ק"י אות י' שהאריך בביאור שיטות הראשונים בסוגיין וחלופי הגירסאות שבה: יא] ל"ל נמי אסר (ש"מ): יב] רבי שמעון ובעבודת כוכבים נמי שרי ושמואל כו' כצ"ל (*ש"מ): יג] נ"א קירב כו' אלמא תלינן איסורא בהאי דאזיל ומתניתין רבנן היא. כצ"ל והס"ד (גליון): יד] דיבור זה שייך קודם ד"ה ואמאי (גליון). ובש"מ מוחקו משום מה. אבל ברש"י כי"פ איתא: טו] ספק ראשון של עבודת כצ"ל (ש"מ): טז] נ"ל דצ"ל אוסרות (ש"מ): יז] צ"ל השלשה (ש"מ, הגרי"ב): יח] צ"ל מותר. ותיבת בטיל נמחק (ש"מ): יט] צ"ל אלא הא דתניא (צ"ק וכעי"ז בש"מ): כ] תיבת מיניה נמחק (ש"מ): כא] בש"מ נוסף אי נמי ה"מ לכתחילה אבל דיעבד אם עלו לא ירדו כמו שאפרש לקמן הילכך אית להו דאין נדחין: כב] דמדאורייתא חד בתרי בטיל ואין כאן אלא איסור מדרבנן משום דטבעת חשיבי לא בטל כדפירשנו כו' כצ"ל (ש"מ): כג] צ"ל בההיא דבסמוך פרשו ארבעים כו' (ש"מ): כד] צ"ל פרישתם (באה"מ): כה] בש"מ נוסף וטעמא משום דכיון דאפשר לחזור לתערובת גזרינן לפי שישנה בעין שמא תחזור ותתערב לכאן עם התערובת אבל לים הגדול שאינו בעולם כלל שרי השאר: כו] בפ"ה משנה ו' (הגרי"ב): כז] צ"ל דפירשתי (צ"ק): כח] כ"ה בכי"י ובש"מ. ובכי"פ הנוס' שנתקשטה וכו' כמו במפרש. אלא דקאי אטבעת של ע"ז דלקמן בסמוך: כט] נוס' כי"פ שהרי לא נתערב בהן אלא בעל מום אחד ובכל חד וחד איכא למימר דהאי היתירא ובכל חד אמרינן מדחבריה לאו דאיסורא הוא איהו נמי לאו דאיסורא וההוא דאיסורא אזל ליה בהקרבה ראשונה שקירב אחד מהן. אבל אחד אחד לא יקרבו הראשין דבכל חד מספקינן דילמא דאיסורא הוא דליכא למימר מיגו: ל] כ"ה בכי"י. ונוס' כי"פ אלא. הכי קאמר פירשו הארבעים כולן למקום אחד ונתערבו בשאר טבעות אינן אסורות דאמרינן איסורא בששים איתא ונהי דהן עצמן אם לא נתערבו באחרות אסורות לעולם דאפילו ר' אליעזר לא אמר תולין את האיסור אלא בדבר שנאבד כגון שנפלה אחת מהן לים הגדול דומיא דקרב אחד מן הראשין אבל לא נפלה אחת לים אסורות דהוו להו ספק ספיקה של ע"ז: פרשו ס' למקום אחד אסורות. דכיון דספיקא ברובא איתיה הא כולהו ספק ע"ז: הנח. מלהקל בספק ספיקא דע"ז כשאר איסורין: פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרים. שניהן הריבואות דהוו להו ספק ספיקא כרב דאמר פירשו ארבעים למקום אחד אינן אסורות: [לריבוא אסורין]. האחרונים שהאיסור עצמו נפל שם. אבל פירש אחד מאותו ריבוא לשלשה רימונים ומן השלשה פירש אחד למקום אחר מותרין אף השלשה אמצעיים דספק ספיקא בטיל: ופרכינן שמואל דאמר לעיל הנח לע"ז דמשמע דבשאר איסורין לית ליה ספק ספיקא: כמאן. מהני תנאי סבירא ליה: וכי תימא שני ליה לר' שמעון. ושמואל כר' שמעון: אלא הא דתניא. הך מתניתא דאותיבנא מינה לשמואל לעיל מני: לא] נר' דהוא ר"ת כדפי' התוס':

ותנן א)ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים הוא דאמר כחנן המצרי ב)דתניא חנן המצרי אומר אפילו דם בכוס מביא חבירו ומזווג לו אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב [א] [א]טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו כולן דאמרינן הך דנפל היינו דאיסורא איתיביה רבא לרב נחמן אפילו אחת בריבוא ימותו כולן אמאי נימא [ב] דמית איסורא מית א"ל רב דאמר כר' אליעזר א)דתנן רבי אליעזר אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשים כולן [ג] והא אמר ר"א ג)לא התיר רבי אליעזר אלא [ב]שנים שנים אבל אחד אחד לא א"ל אנא [ד] תרתי קאמינא אמר רב [ה] טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות ופרשו ארבעים למקום אחד וששים למקום אחר פרשה אחת מארבעים אינה אוסרת אחת מששים אוסרת מאי שנא אחת מארבעים דלא דאמרינן איסורא ברובא איתיה אחת מששים נמי אמרינן איסורא ברובא איתיה אלא [ו] אם פרשו ארבעים כולן למקום אחד אין אוסרות ששים למקום אחד אוסרות כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל הנח לעבודת כוכבים שספיקה וספק ספיקה אסורה עד [ז] סוף העולם מיתיבי [ד]ספק עבודת כוכבים אסורה וספק ספיקה מותרת כיצד [ח] כוס של עבודת כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין [ט] תנאי היא ד)דתניא ר' יהודה אומר [ה]רימוני באדן אוסרין בכל שהוא כיצד נפל אחד מהן לתוך ריבוא ומריבוא לריבוא אסורין ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לריבוא אסורין [ו]ומריבוא [י] לשלשה ומשלשה למקום אחר מותר שמואל דאמר כמאן אי כרבי יהודה אפילו בשאר איסורים [יא] אסור אי כר"ש אפילו בעבודת כוכבים נמי שרי וכי תימא שאני ליה לר"ש בין עבודת כוכבים לשאר איסורים אלא הא דתניא ספק עבודת כוכבים אסורה וספק ספיקה מותרת מני לא רבי יהודה ולא ר' שמעון [יב] ושמואל סבר לה כר' יהודה בחדא ופליג עליה בחדא אמר מר מריבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותר

הוא דאמר. ר"א כחנן המצרי ס"ל דאפילו בשחוטין לית ליה דחייה: **אפילו דם.** שעיר הנעשה בפנים בכוס שכבר נשחט אם מת המשתלח מביא חבירו מן השוק ומזווג לדם ולא אמרינן הואיל ונדחה הדם במיתת חבירו ישפך ויביא שנים ויגריל עליהן ויתכפר בהן: **ואמאי ימותו כולן.** מכיון שמת אחד מהן ליתלי ביה ונימא דאיסורא מית והנותרים יקרבו: **כר"א דאמר אם קירב כו'** [יג]. ומתניתין היא. אלמא תלינן איסורא בהאי דאזיל: **והא אמר ר"א.** לקמן בפירקין [עז:] דלא התיר ר' אליעזר להקריב את הנותרים אלא שנים שנים דודאי חד מינייהו דהיתירא שהרי לא נתערב בהם אלא בעל מום אחד ובכל חד אמרינן מדחבריה לאו דאיסורא איהו נמי לאו דאיסורא הוא וההוא דאיסורא אזל ליה בהקרבה ראשונה שקרב אחד מהן אבל אחד ואחד לא יקריבו הראשים דבכל חד מספקינן דלמא דאיסורא הוא דליכא למימר מגו: [יד] **טבעת של עבודת כוכבים.** שנתקשטה בה עבודת כוכבים: **תרתי תרתי קאמינא.** שימכור הטבעות שנים שנים: **פירשה אחת מארבעים.** ונתערבה באחרות אינן נאסרות. וכולה מפרש לה ואזיל: **מאי שנא אחד מהארבעים.** דלא אסרה תערובתה דאמרינן איסורא ברובא איתיה בששים: **אחד מששים נימא נמי.** הך דפריש דהיתירא הוא ואיסורא ברובא איתיה בחמשים ותשע הנותרים: **אלא.** ה"ק פירשו הארבעים כולם למקום אחד ונתערבו בשאר טבעות אינן אוסרים דאמרינן איסורא בששים איתיה ונהי דהנך עצמם אם לא נתערבו באחרות אסורות לעולם דאפילו ר' אליעזר לא אמר תולין את האיסור אלא בדבר שאבד כגון שנפלה אחת מהן לים הגדול דומיא דקרב הראש של אחד מהן אבל לא לתלותו בששים ולהתיר את הארבעים דאין ביטול ברוב לעבודת כוכבים והוו כולהו ספק [טו] עבודת כוכבים אבל כי נתערבו באחרות הוו להו ספק ספיקא של עבודת כוכבים: **פירשו ששים למקום אחד אסורות.** דכיון דאיסורא ברובא איתיה הוו כולהו ספק עבודת כוכבים: **הנח לעבודת כוכבים.** מלהקל בספק ספיקא כשאר איסורין ואפילו פירשו ארבעים למקום אחד אסורות [טז]: ה"ג **תנאי היא דתניא ר' יהודה אומר רמוני בדן כו'.** רמוני בדן אחד מששה דברים שאינן בטילים הן ה) הלכך אוסרים בכל שהוא אם של ערלה או של תרומה הן כולן אסורין ואפילו אחרונים: **ר"ש אומר לריבוא אסורין.** ריבוא הראשון שהאיסור עצמו נפל שם אסור אבל פירש אחד מאותו ריבוא לג' רמונים ומן השלישי [יז] פירש אחד למקום אחר מותר אף הג' אמצעיים דספק ספיקא בטיל [יח]: ופרכינן **שמואל דאמר.** הנח לעבודת כוכבים דמשמע דבשאר איסורין לית ליה ספק ספיקא: **כמאן.** מהני תנאי סבירא ליה: **וכי תימא שני ליה לר"ש.** ושמואל כר"ש אמר: **הך** [יט] **דתני.** הך מתניתא דאותיבנא מינה לשמואל לעיל מיניה [כ]:

מאי

ותנן ר"א אומר כו'. לא שייך למימר אדפריך מר' אליעזר לסייעיה מדרבנן דאמרו אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצאו לבית השריפה וגבי כוסות ישפך לאמר דלמא דרבנן לאו משום דחייה פסלי אלא מטעם אחרינא [כא]: **ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן.** משום דמדאורייתא [כב] ברובא בטיל כדפירשנו [מש"ה] הקילו כאן ודוקא נפלה ממילא אבל הפילה אפילו שוגג קנסינן אטו מזיד ודוקא לים הגדול שאינה בעין אבל פירשה לא כדמוכח בההיא [כג] ופרשו ארבעים למקום אחד דלא מהניא פרישתה [כד] להתיר השאר [כה] וכן מוכח דקאמר רב דאמר כר"א וגבי אין המדומע מדמע אלא לפי החשבון שמעינן ליה לר"א בפ"ק [כו] דתרומות דאמר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה אבל האחרים לא נתקנו: **רב דאמר כר"א.** תימה הא טעמא דר"א משום דכתיב (ויקרא כב) מום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו כדמפרש ביומא פ' שני שעירים (דף סד.) אבל בעלמא לא וי"ל דהא דאיצטריך לן קרא לא לחד בתרי אצטריך דבלאו קרא ברובא בטיל אלא לחד בחד אצטריך והש"ס מייתי ליה לקרא משום דכיון דבכל כך התיר הכתוב אין ראוי להחמיר מדרבנן לגבוה: **פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין.** לא אצטריך מריבוא לריבוא אלא למימר מאן דאסר אסר בכולהו כדפרישית לעיל א"נ משום דיש חילוק בין ריבוא ראשון לריבוא שני דריבוא ראשון אי מתהני מכולהו בבת אחת אסור דקמתהני בחדא ספיקא כיון דבבת אחת מתהני אבל ריבוא שני אפילו נהנה מכולם בבת א' ספק ספיקא הוא ושרי וכן מריבוא לג' ומג' לג' מותר אבל אסור ליהנות מג' הראשונים בבת אחת ומן השניים שרי מהאי טעמא דפריש [כז] ובקונטרס לא פירש כן:

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג ד מיי' פ"ז מהל' ע"ז הל"י טוש"ע י"ד סי' קמ:

כ ה מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ד טוש"ע י"ד סימן קי סעיף א:

כא ו מיי' שם הלכה י ועי' במ"מ טוש"ע שם סעיף ח:

◆

ליקוטים

דאמרינן הך דנפל היינו דאיסורא. כתבו התוס' דוקא נפלה ממילא אבל הפילה אפילו שוגג קנסינן אטו מזיד כו'. לכאורה נראה שהם סוברים כר"מ ור' יהודה דקנסו שוגג אטו מזיד בנפלו ונתפצעו בפרק הניזקין, והוא תימה למה פסקו כמותם נגד ר' יוסי ורבי שמעון. ועוד שהרי התוספות בפרק כל הבשר כתבו דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהן שוגג מותרים והיינו כר' יוסי ור"ש דלא קנסי שוגג אטו מזיד. ונ"ל דיש חילוק בין מבטל איסור למפיל אחת מהן לים, דאע"ג דבמבטל לא קנסינן שוגג במפיל קנסינן משום דבמבטל האיסור עדיין הוא לפנינו בודאי אלא שהוא נתבטל והיה נראה דרך גנאי שיזדמן שום אכילת איסור לפיהו, דהא מה"ט נוהגין העולם להשליך אחד אפילו מתערובת איסור שנתבטל ברוב מעצמו. לאפוקי במפיל אין האיסור עדיין לפנינו בודאי, דמימר אמר האיסור נפל ולא יזדמן שום דבר אסור לפיהו, הלכך במבטל לא קנסינן שוגג אטו מזיד משום דודאי לא ירבה במזיד כדי לאכול האיסור הברור, משא"כ אם הפילה שיתלה לומר האיסור נפל לים. ובהכי ניחא נמי מה שכתבו הפוסקים לענין ביטול חד בתרי וז"ל ומיהו אע"פ שנחתכה חתיכה אחת אין תולין לומר האיסור נחתך ונתבטל ויהיו כולן מותרין כו' כן נ"ל (באר שבע סי' מ'):

◆

נוסחאות רש"י כת"י

אם קרב הראש כו'. מתני' היא (לקמן עז:) איברים כשרים באיברי בעלת מום אם לא נמלך כהן והקריב אחד מן הראשין יקרבו כל הראשין כולן ושאר האיברים ישרפו. וכן אם קרב אחד מן הכרעים יקרבו כל הכרעים דתלינן איסור באותו שקרב ראשון. והא הכא דאילו אתא לאמלוכי אמרינן ליה יצאו לבית השריפה שלא תקריב ספק בעל מום וכי לא נמלך והקריב אחד ויש לתלות האיסור בו מכשרינן האיברים הדומין לו ומרצו: **הוא דאמר.** ר' אליעזר כחנן המצרי סבירא ליה דאמר אפילו שחוטין אין נדחין: **אפילו דם.** בכוס של שעיר הנעשה בפנים שנשחט מביא חבירו ומזווג לו, אם מת המשתלח מביא שעיר מן השוק להיות זוג לדם זה להשתלח תחת המת ולא אמרינן נדחה השחוט משמת חבירו ויביא שנים ויגריל עליהן בתחילה: **טבעת של עבודת כוכבים.** של תקרובת עבודת כוכבים כח]: **ואמאי.** ימותו כולן כיון דמת חד מינייהו לישתרו אינך כולהו ונימא האי דמית דאיסורא מית: **כר' אליעזר.** דאמר במתניתין אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשין כולן: **והאמר ר' אלעזר.** לקמן בהאי פירקא לא התיר ר' אליעזר להקריבן אלא שנים שנים יחד דודאי חד מינייהו דהיתרא כט] ואיכא למימר בכל חד דהאי דהיתרא ואיסורא תלינן בההוא דאיקרב בריש' אבל אחד אחד לא דליכא למימר האי דאיסורא הוא: **תרתי קאמינא.** שימכור הטבעות שנים שנים: **פירשה אחת מארבעים.** ונתערבה באחרות אינה אוסרת וכולה מפרש לה ואזיל: **מאי שנא אחת מארבעים.** דלא אסרה תערובתה: **דאמרינן איסורא ברובא איתיה.** בששים: **אחת מן הששים נמי.** נימא הך דפירש דהיתרא הוא ואיסורא ברובא איתיה בנ"ט הנותרים: **אלא.** פרשו ל] מ' למקום אחר ונתערבו כולן בשאר טבעות אינן אוסרות דאמרי' איסור בס' איתיה ומיהו הן עצמן אם היה מכיר בהן אסורות דהוו להו ספק ראשון: **עד סוף העולם.** ואפילו ארבעים או אחד מארבעים אוסרת את מקום אחרים וכן מאותו מקום למקום אחר אוסרות: **פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין.** שניהן הריבואות דהוו להו ספק ספיקא כרב דאמר פירשו ארבעים למקום אחד אינן אוסרות: ה"ג **תנאי היא דתניא רימוני באדן כו' אוסרין בכל שהן.** אם של ערלה או של תרומה הן כדאמרן לעיל חשיבי ולא בטלי: **מריבוא לשלשה.** הואיל וספק ספיקא הוא בטיל ליה ברובא וכל השלשה מותרין: **ומשלשה למקום אחר.** אפילו אחד לאחד או שנים לשנים דליכא רובא מותר שהרי כל השלשה מותרין היו: **שמואל דאמר.** ע"ז הוא דספק ספיקא אסור אבל שאר איסורי לא, דאמר כמאן: **אפילו בשאר איסורי נמי אסר.** ספק ספיקא בדבר חשוב שאינו בטל, וטבעת נמי דחשיבא ולא בטלי: **לא ר' יהודה ולא ר' שמעון.** דהא לר' יהודה אפילו בספק ספיקא בשאר איסורי אית ליה, כל שכן בע"ז. ור' שמעון בע"ז מיהא מודה: **לעולם ר' שמעון.** ולא שני ליה בין ע"ז לשאר איסורי:

שיטה מקובצת טבעת של עבודת כוכבים כו'. עיין רשב"א [ח"א] סי' רע"ג: **ומריבוא לריבוא מותרין.** תימה כיון דתני פירש אחד מהן לריבוא מיד הוי ספק ספיקא, ולמה לי תו מריבוא לריבוא. ואין לומר דנקיט לאשמועינן דמאן דאסר בריבוא קמא אסר נמי מריבוא לריבוא ולהודיעך כח מאן דאסר כדפ"ה לא] שהרי בהך ברייתא לא הוזכר דברי האוסר כלל. וי"ל משום דבריבוא קמא אסור להנות מכולן בבת אחת כו' וכן מריבוא לג' ומג' למקום אחר ג' הראשונים אסור להנות מכולן בבת אחת כו' ולא כפ"ה דפי' דג' הראשונים היתר גמור מכולן. ועוד אמר ר"י דדוקא פירשה לריבוא שנתבטלה שם אבל אם פירשה לעצמה לבדה אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע. ומכאן קשה לפסק של ר"ת דהתיר היכא שהוחזק לקח שם מהעדר [ויש ספק] שמא דרסה, והחזירה לעדר ואינו יודע איזה היא, והורה ר"ת דנכבשינהו כי היכי דניידין ומותרין כולן משום כל דפריש מרובא קא פריש ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע רק גבי קדשים משום חומרא דקדשים, וקשה דהא הכא גבי עבודת כוכבים נמי אסור היכא דפירשה לעצמה כדפי' אלמא דבשאר איסורים נמי גזרינן שמא יקח מן הקבוע. ואין לומר חומרא דעבודת כוכבים שאני, דהא בסמוך מייתי עלה מרימוני בדן דערלה. ואין לדחות נמי דדוקא באיסורי הנאה גזרינן שמא יקח מן הקבוע [illegible]